Сидяченко, Наталія. «Czuły narrator Ольги Токарчук українською мовою». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 17, 2022, с. 78–87.
Sydiachenko, Nataliia. "O. Tokarchuk's Czuły Narrator in the Ukrainian Translation". *Linguostylistic Studies*, iss. 17, 2022, pp. 78–87.

УДК 81'42
https://doi.org/10.29038/2413-0923-2022-17-78-87

CZUŁY NARRATOR ОЛЬГИ ТОКАРЧУК УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Наталя Сидяченко
Київський національний лінгвістичний університет,
Київ, Україна

У статті здійснено контекстуальний аналіз семантики ключового словосполучення нобелівської промови Ольги Токарчук czuły narrator, у якому відзначено семи піклувальної, материнської любові до об'єкта наратії та особливої відповідальності за нього. Сема любові, що наявна і в загальномовному значенні польського прикметника czuły, у тексті доповіді акцентована і конкретизована. Зіставлено семантичні структури загальномовних прикметників czuły польської мови та чулий – української, а також його синонімів чуйний, чутливий, ніжний з метою виявлення найкращого еквівалента для епітета czuły. У семантичній структурі подібних за формою українських прикметників чулий, чуйний, чутливий лексикографічні джерела значення любові безпосередньо не фіксують. Його можна додатково компенсувати у тексті перекладу. Діапазон же семантики прикметника ніжний вужчий, це слово концептуалізує риси любові інші, ніж описані Токарчук, тому воно для перекладу цієї нобелівської промови не підходить.

Ключові слова: чулий наратор, полісема, контекстуальне значення, семантична структура.

O. TOKARCHUK'S CZUŁY NARRATOR IN THE UKRAINIAN TRANSLATION

Nataliia Sydiachenko
Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine

In the paper, the author has compared the semantic structure of the Polish adjective *czuły* and the Ukrainian version of "chulyi" and its synonyms *sensitive, tender, subtle*, etc. The aim of such comparison was to underline the best equivalent for the epithet used by the Polish writer Olga Tokarchuk in her Nobel Prize speech "Czuły narrator". Different languages conceptualize the world in various ways, moreover, they form concepts that describe reality, and categorize them in different ways to give a concrete name to a certain phenomenon. In different languages, other features are attributed to fragments of the world fixed in the concept. Therefore, the accents may be distributed differently among features, connotations, or additional associations related to them. As the comparative analysis demonstrates, sensitivity is conceptualized in the same way in the Polish and Ukrainian languages, however, in Polish, among the features of the concept of *sensitivity*; the important feature of love is clearly identified. As a result of the contextual analysis of Tokarchuk's speech, the author concludes that in the author's understanding of the key concept of a sensitive narrator, the

© Сидяченко Н., Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022.
Це стаття відкритого доступу на умовах CC BY-NC 4.0

trait of love is additionally emphasized and associated with a kind of maternal, caring love, marked by special responsibility for the object of sensitivity. Such a feature is not directly found in the semantic structure of any Ukrainian vernacular counterpart, so it is desirable to add some compensatory means to convey this nuance of meaning in the translation by using one of the three possible Ukrainian counterparts: *sensitive, responsive,* or *subtle.* The range of semantics of the adjective *gentle* is narrower and it is much more limited in comparison with the semantics of the epithet used by Tokarchuk. Therefore, it is not suitable for conveying the semantics of Polish *czuły* in the translation of this speech.

Key words: sensitive narrator, polysemy, contextual meaning, semantic structure.

Вступ. Коли 2018 року польська письменниця Ольга Токарчук отримала Нобелівську премію, негайно, зокрема в електронних виданнях, почали публікуватися тексти нобелівської промови лауреатки в перекладі українською мовою (так само, як іншими мовами, які не є тут предметом нашої уваги)[1]. В україномовних шатах нобелівська промова О. Токарчук, яка має назву «Czuły narrator», траплялась із такими варіантами перекодування титульного словосполучення: *чулий наратор*, *чуйний наратор, чутливий наратор*, *ніжний наратор*. Як і більшість слів у кожній мові, застосований авторкою епітет польської мови *czuły* та згадані вище українські прикметники є полісемантичними. Загальновідомо, що подібні за формою полісеми споріднених мов (якими в цьому випадку є слов'янські українська і польська), як правило, не повністю збігаються своєю семантичною структурою внаслідок їх самостійного розвитку в межах кожної національної мови, що треба враховувати перекладачеві, добираючи еквівалент.

Мета дослідження – визначення контекстуального значення, ужитого Ольгою Токарчук словосполучення *czuły narrator*, зіставлення загальномовної семантичної структури польського прикметника *czuły* та прикметників *чулий*, *чуйний*, *чутливий*, *ніжний* української мови за лексикографічними джерелами й науковими дослідженнями на тему і здійснення висновків щодо найкращого еквівалента перекладу. **Матеріалом дослідження** є текст нобелівської промови Ольги Токарчук «Czuły narrator». У **дослідженні** використано необхідні **методи.** Текстологічний метод, або ж explication du text – для визначення взаємодії ключового словосполучення із загальним змістом тексту. Метод інтерпретації – для тлумаченням епітета czuły, що входить у тексті до парадигми однокореневих дериватів. Метод асоціативного поля використано для виявлення в аналізованому тексті асоціативних зв'язків між дериватами із врахуванням їх фонемного вигляду, граматичної форми, лексичного значення та стилістичного забарвлення, співвідносного з темою та ідеєю. Метод стилістичного експерименту – для добору відповідного еквівалента у перекладному тексті. Порівняльний метод –

[1] Мій варіант, із перекладом концептуального поняття як *чутливий наратор*, згодом був опублікований у журналі «Всесвіт» (№ 1, 2020).

для виявлення відмінностей і подібності семантичної структури полісем, а також нюансів концептуалізації ключового поняття різними митцями.

Результати дослідження та дискусія.

Для визначення контекстуального значення прикметника *czuły* у функції епітета до слова *narator* уважно проаналізуємо текст усієї промови авторки. Він починається зі спогадів про фотографію, на якій зображена мама Ольги при надії, що *вже тужить за донькою*, *хоч та ще не народилась* – так пояснила мати дитині свій смуток в очах. Потому йдуть спогади про забавляння маленької дівчинки з радіоприймачем, який видавався їй тоді чудом. Першим натяком на титульний епітет є слово *czułki* у словосполученні *czułki anteny*, ужите в такому контексті: «Kręcenie ebonitową gałką [radia] przesuwało delikatne *czułki* anteny i w ich zasięg trafiały rozmaite stacje» (Tokarczuk 261). Українською мовою однокореневого відповідника слова *czułki* немає, що можна компенсувати доданим означенням *чутливі*, яке підкреслює властивість кінчиків антени *чуйно* вловлювати радіосигнали: «Повертання ебонітової ручки [радіоприймача] пересувало *чутливі кінчики* антени і до їхнього діапазону потрапляли різні станції».

Як далі оповідає Токарчук, особливо дивувало її, маленьку, коли ці чутливі кінчики антени натрапляли на «чорні діри», бо тоді їй здавалось, що вони вловлюють загадкові сигнали космосу і, таким чином, у фантазії майбутньої письменниці постало пояснення її появи на світ: «Wpatrując się w to zdjęcie jako kilkuletnia dziewczynka, byłam przekonana, że mama szukała mnie, kręcąc gałką radia. Niczym *czuły radar* penetrowała nieskończone obszary kosmosu, próbując dowiedzieć się, kiedy i skąd przybędę» (Tokarczuk 262). – «Вдивляючись у ту фотографію кількалітньою дівчинкою, я була переконана, що мама шукала мене, повертаючи ручку радіоприймача. Мовби *чутливий радар,* сканувала нескінченні простори космосу, намагаючись довідатись, коли і звідки я прибуду». У цьому реченні застосовано порівняння, суб'єктом якого є мати, об'єктом – технічний пристрій – радар, що окреслений, як і наратор, прикметником *czuły*, а спільною ознакою є саме ця властивість *чутливого вловлювання сигналів,* радаром – із простору, з космосу, матір'ю – порухів дитини. Уже можнемо принагідно зауважити, що не йдеться про ніжні пестощі [світу радаром, матір'ю дитини], а про уважність, пильність, здатність помічати сигнали й реагувати на них.

Доречно тут розкрити етимологію слова *czuły*. Як свідчать етимологічні словники (Brückner 81), праслов'янське čulъ(jь) первинно означало 'той, що добре чує', 'який не спить', тобто *czuwa* польською. Походження лексеми досліджувала Рената Гжегорчикова, яка пише: «У польській мові [в іменника czułość] домінує значення 'співчуття', 'чуйності', що утворюється етимологічним зв'язком із дієсловом *czuć* (*чути* у значенні 'відчувати'). Це загальнослов'янське дієслово (з псл. čuti, čują), початково означає 'отримувати враження органами чуття', 'реагувати на

зовнішні збудники', а вже потім набуває ширшого значення – 'розуміти, щось усвідомлювати', а також ще загальніше 'відчувати психічні стани, викликані різними чинниками', наприклад, *czuć ból*, *strach*, *wstyd* тощо. Утворені від *czuć* слова *czuły* (давній дієприкметник) і *czułość*, увібрали це первинне значення 'чутливість на чуттєві збудники, здібність сприймати враження/подразники' (пор., *kwiaty czułe na przymrozki*, *czułość ucha psa*, *czułość kliszy na działanie światła* та розуміння слова *czułki* як рецептори тощо). […] Значення 'відчування й вираження доброго почуття до іншої людини' розвинулося в цих словах дещо пізніше, імовірно завдяки словосполученням на кшталт *czułość na ludzką biedę, na nieszczęścia* (чуйність, співчуття до людської біди, нещастя) тощо, які мають таку саму структуру, що й інші сполучення, які означають сприйняття чуттєвих збудників» (Grzegorczykowa 265).

Визначаючи контекстуальне значення словосполучення *czuły narrator*, важливо теж узяти до уваги, що вихідним образом для подальшого розкриття письменницею її розуміння (авторської концептуалізації) цього поняття є образ матері у зв'язку зі ставленням до дитини, навіть ще тоді, коли дитя тільки зароджується. Можна сказати, що це прототипний для письменниці образ. На наступній сторінці промови (Tokarczuk 263) вперше фіксуємо словосполучення, ужите в назві тексту, воно з'являється у реченні такого змісту: мама наділила її тим, що колись називали душею, а нині письменниця це називає здатністю бути «найліпшим у світі *czułym narratorem*». Коректність суперлативу «найліпший у світі» не коментуватимемо, лише врахуємо його як близький контекст, що впливає на значення самого словосполучення, тобто натякає, що czuły narrator – це наратор 'із *найліпшими здібностями* вловлювати сингали світу про його стани й потреби' та, відповідно, оповідати про них. Власне, час нагадати значення літературознавчого терміна наратор – це особа (різновид літературного суб'єкта) в оповідному художньому творі, від імені якої письменник веде розповідь, із допомогою якої формується весь уявний світ у літературному творі. Наратор може бути співучасником подій, споглядачем, суддею, вчителем. Епітетом *czuły* авторка підкреслює риси уважності, пильності, проникливості такої сили, такого виміру, як у матері стосовно дитини, що, без сумніву, пов'язано і з любов'ю. Любов'ю матері – до дитини, письменника – до світу. Для підтвердження слушності саме такого прочитання наведемо слова авторки, якими вона описує наприкінці свій творчий процес: «Коли я пишу, то мушу *відчувати* [*czuć*] все всередині себе. Кожній речі й особі мушу *приглянутись зблизька*, з найбільшою повагою і уособити її в собі, персоналізувати» (Tokarczuk 287). Отже, чути в середині себе, відчувати, а не ніжити, пестити, згідно з епітетом *ніжний*, якщо його використати для наратора у перекладі.

Розгляньмо семантику прикметника *ніжний* за тлумачним Словником української мови (*Словник* 4: 421). Значення друге '*приємний на дотик, м'який*', третє '*дуже гарний, досконалої форми, витончений*',

четверте ‘*приємний для зору, слуху, нюху*’ й п’яте ‘*дуже тендітний, невитривалий, неміцний*’ зовсім не стосуються оповідача, описаного Токарчук. Значення ж перше ‘*який виявляє любов і ласку в стосунках із ким-небудь*’, хоч і містить у собі сему любові, однак не того виду, що представлений письменницею, адже недаремно у дефініції любов іде в парі з ласкою. Знову згадаємо прототипний образ матері й дитини. Так, мати часто ніжить і пестить дитину, але ‘поміняти світові пелюшки’ за потреби – не означає її голубити й пестити; чи, звертаючись до прикладу із сучасної української дійсності: ‘закрити дитя своїм тілом від осколків’, жертовно рятуючи його під час бомбардування – про такий вимір любові йдеться у письменниці, на нашу думку, до аргументації якої ще повернемось.

Про етимологію російського прикметника *нежный*, спорідненого з українським *ніжний*, писала Р. Гжегорчикова: «…Він походить із прслв. *nežьnъ, перебуває у безпосередньому зв’язку із дієсловом *нежить* ‘пестити, притуляти’, а опосередковано пов’язується з іменником *нега*, що має загальнослов’янське поширення (прслв. *nega). Цей іменник належить до дуже широкого спектру явищ емоційно-вольового характеру: ‘приємність, радість, блаженство, розкіш, повнота щастя, бажання, задоволення’, а також ‘увага, піклування’. …Етимологія російських номінацій звертає увагу, як видається, у бік чуттєвого досвіду і форм його вираження. Водночас окрему назву має стан розчулення, чуттєвого зворушення: рос. *умиленье, умилиться*» (Grzegorczykowa 265). Семи ‘уваги, піклування’ наближують представлений образ до того, який прочитується у польській мові, зазначає Р. Гжегорчикова, але «польська мова представляє принципово інший образ: акцентує на співвідчуванні, чуйності, вразливості» (Grzegorczykowa 265). Тому ніжний наратор не є слушним перекладом поняття, описаного Токарчук. Адже її оповідач не пестить зображуваних осіб і реалії світу, не розчулюється над ними, не делікатний із ними, а співвідчуває.

І от для такого всебічного співвідчування, як говорить Токарчук далі, вона прагне бути причетною до народження нового виду наратора, якого ще буцімто немає (знову алюзія до образу матері при надії, що вже сумує за дитиною). Письменницю не вдовольняє оповідь від першої особи, вона бажає трансгресії – долання меж, адже «тільки література здатна дозволити нам ввійти глибоко у життя другої істоти, розуміючи її мотиви, поділяти почуття, проживати її долю» (Tokarczuk 277), – нагадує відому істину. Взірців шукає в Біблії з наратором-Богом, а також у анімізмі казок, де промовляють уособлені тварини, речі, що є давнім і добре відомим прийомом та способом мислення. Відтак, розвиває думку: їй оповідач мусить мати особливу свідомість, мусить усвідомлювати, що «людина – лише мала частка» всесвіту, яка з усім пов’язана. Звідси прагнення універсальної оповіді поза ув’язненням власного я, бажання, щоб постав *narrator czwartoosobowy* – оповідач від чотирьох осіб. Число чотири, мабуть, обрано умовно, бо згадаймо хоча б Віславу Шимборську з її

«бажанням оглядати речі з ШЕСТИ СТОРІН», висловленому у вірші «До ковчега». У сучасних телесеріалах доповідачка помічає щось подібне до втілення своїх ідей, адже у них головний герой із розвитком перипетій стає другорядним, а впродовж множення все нових і нових серій з'являються все нові й нові головні герої. Очевидно, не тільки про кількісну характеристику Токарчук ідеться, а й про якісну: адже «чотириособовий» наратор здатний краще 'пильнувати й розуміти світ' і краще 'реагувати на його сигнали'. Доповідачка наголошує потому на особливій ролі, або навіть місії наратора, пов'язаній із, так би мовити, екологічною ментальністю (хоча саме такого терміна вона не вживає, але опосередковано його описує), розповідаючи про ефект метелика із використанням красномовних, захопливих прикладів, які не будемо тут переповідати.

Її новий – czuły – наратор, як описує далі, повинен усе бачити взаємопов'язаним, має урухомити у себе і в читача *чуття цілості світу*, маючи при цьому «*абсолютно інший вид відповідальності за світ*» (Tokarczuk 285). На завершення промови нобелістка нарешті дає пояснення свого розуміння загадкового епітета: *czułość* є мистецтвом уособлення, співвідчування (підкреслимо, не співчуття, а відчування того самого, що інший), а отже, як пише, невпинного відшукування схожості. *Czułość* є найскромнішим видом любові. Вона з'являється там, де ми з увагою і зосередженістю заглядаємо в інобуття. *Czułość* – це співпереживання долі, глибоке переймання іншим буттям, його крихкістю, неповторністю, його невідпірністю до страждання і впливу часу. *Czułość* – це таке бачення світу, яке показує його живим, взаємопов'язаним, взаємозалежним, де все співпрацює (Tokarczuk 288). Отже, *czuły narator* – це *чутливий,* як радар, але не механічний, не байдужий, а з особливим *співвідчуванням світу (характерним для материнської любові*) та *з особливою за нього відповідальністю*. Таку дефініцію можемо вивести з контексту доповіді в цілому.

Любов до світу, до людей, звісно, є універсальною підвалиною творчості митців (правда, буває що й ненависть). Порівняймо принагідно розуміння природи творчості в іншого польського нобелівського лауреата – Чеслава Мілоша. За Мілошем, поезія резонує на світ, на його найтонші порухи (звідси запозичені, можливо, Токарчук образи антени, радара), Мілошів наратор-поет також безмежно любить життя, світ і не раз у цій любові читачеві звіряється, прямо чи опосередковано. Але його любов чоловіча: він бажає оволодіти світом за допомогою слова, жадає світу, як чоловік жадає жінки (Сидяченко 319-326), натомість любов Токарчук є жіночою і материнською.

Який же прикметник із низки українських синонімів *чулий, чуйний, чутливий* краще обрати для перекладу? Розглянемо їх значення за тлумачним словником.

У польській мові є однаковий за формою до українського *чуйний* прикметник *czujny*. Як подає СУМ (Словник 11: 380), прикметник *чуйний* має такі значення: 1. ‘який швидко й легко сприймає що-небудь за допомогою органів чуття (слуху, нюху і т. ін.); 2. те саме, що чулий 3, тобто ‘здатний пройматися чиїми-небудь переживаннями, горем’; 3.те саме, що чутливий 3, тобто ‘здатний швидко реагувати на життєві події, факти, явища’. Зважаючи на значення 2 і 3, його можна вжити на окреслення наратора у розумінні О. Токарчук. Порівняймо із семантичною структурою польського прикметника *czujny*: 1. ‘який звертає на все пильну увагу’; 2. ‘який легко все розпізнає, відчуває’(*Słownik* 1: 1170). Отже, у польського прикметника *czujny* бракує значення ‘здатний пройматися чиїми-небудь переживаннями, горем’ і, очевидно, саме тому нобелістка не використала його як епітет до свого емпатичного наратора.

Однаковий за формою з польським прикметником *czuły* український *чулий* має такі значення (*Словник* 11: 381): 1. *рідко*. ‘здатний швидко й легко сприймати що-небудь за допомогою органів чуття; чутливий’; 2. ‘який легко проймається якими-небудь враженнями, переживаннями, дуже вразливий’; 3. ‘**здатний пройматися чиїми-небудь переживаннями, горем’ // *сповнений співчуття, ласки***; 4. *рідко*. те саме, що чутливий 5 ‘*здатний швидко відображати, фіксувати зовнішні впливи, зміни, прояви (про прилади, матеріали* і т. ін.). З огляду на третє значення, цей прикметник може бути використаний у перекладі, бо загалом відповідає рисам оповідача, описаного Токарчук. Коли ж загляньмо у польське лексикографічне джерело (*Słownik* 1: 1170), то для прикметника *czuły* побачимо значення: 1. ‘який ставиться до когось ***із любов’ю; чутливий [tkliwy] і сердечний***; теж: який є вираженням таких почуттів’; 2. ‘вразливий, сприйнятливий до чогось’; 3. ‘про механізми: точний’; 4. ‘про організми чи прилади: який швидко реагує на зовнішні подразники’. Зіставивши семантичну структуру цих споріднених прикметників української і польської мови, можемо зробити висновок, що для українського *чулий* СУМ не вказує значення *‘який ставиться до когось із любов’ю’, ‘сердечний’*, а лише ‘*здатний пройматися чиїми-небудь переживаннями*’, ‘*сповнений співчуття, ласки*’, тобто називає близькі почуття, але не ті самі. Тому, звісно, можна перекласти поняття Токарчук аналогічним *чулий наратор*, але не зашкодить десь у тексті перекладу оту не названу лексикографами любов компенсувати.

І нарешті – *чутливий*, слова, однакового за формою до цього українського прикметника, у польській мові немає. Словник української мови наводить такі значення для *чутливий*: 1. ‘який добре відчуває що-небудь (про органи чуттів)’. // ‘який відзначається особливою гостротою’ // ‘здатний реагувати на найменші рухи, коливатися від чого-небудь і т.’ // ‘який здригається, ворушиться час від часу, тремтить’; 2. ‘який піддається впливу природних, фізичних, хімічних факторів, здатний швидко відчувати що-небудь, реагувати на що-небудь,

сприйнятливий до чогось'; 3. 'здатний швидко реагувати на життєві події, факти, явища і т. ін.' // '***здатний тонко відчувати, розуміти навколишнє'***; 'з розвиненими художніми смаками, з добрим чуттям'. // 'здатний легко збуджуватися, хворобливо реагувати на все; вразливий'. 4. '*'. // **Який свідчить про уважність, доброзичливість, чуйне ставлення до кого-небудь**;//* 'Який свідчить про розчуленість, сентиментальність'; 5. 'здатний швидко відображати, фіксувати зовнішні впливи, зміни, прояви (про прилади, матеріали і т. ін.)' (Словник 11: 388).

Трете і четверте нормативні значення *'сповнений уважного, чулого, доброзичливого ставлення до людей; чуйний; 'сповнений теплих почуттів, чулий'* промовляють на користь того, що й прикметник *чутливий* може бути використаний як еквівалент у перекладі тексту промови Ольги Токарчук, а закиди деяких колег, буцімто *чулий* повністю відповідає польському *czuły*, а *чутливий* – ні, відкидаємо, бо, як виявилось, жоден із трьох прикметників: *чулий*, *чутливий*, *чуйний* за своєю семантичною структурою повністю не збігаються з семантичною структурою прикметника *czuły* польської мови, у якого на першому місці перебуває значення любові та співвідчування. Оскільки чутливий – це також і *'сповнений теплих почуттів',* його можна використати для перекладу концептуального поняття промови Ольги Токарчук.

Варто ще раз звернутися до висновків Ренати Гжегорчикової, зроблених нею у статті «Про поняття *czułości* у розумні папи Франциска на тлі мовних даних» (Grzegorczykowa 261), у якій передовсім зазначається, що Папа Франциск називає чулість забутою та занедбаною чеснотою у сучасному світі. Гжегорчикова помічає, що поняття «czułość» виокремлюється з-посеред різних ставлень до іншої людини, таких, як любов, милосердя, прихильність чи співчуття. Дослідниця зіставила «польську» чулість і любов: «Чулість увиразнює певні аспекти, які в любові у загальному розумінні не окреслені. У любові не обов'язково виражати це почуття: можна *плекати любов, приховану глибоко в серці*, але не можна *плекати прихованої чулості.* Чулість – це ставлення, що реалізується тут і зараз стосовно конкретної людини і виражається через безпосередній фізичний контакт із нею (або у формі, яка його замінює, напр., погляд, жест)». Необхідною умовою вираження чулості, на думку вченої, є довірливе ставлення об'єкта чулості до особи, яка виявляє її. Загальний висновок польської вченої такий: «Загалом образ *чулості*, сформований польським словом *czułość*, спрямовує увагу на аспект вразливості, співвідчування з іншою людиною, зосередження на її стані, ситуації, в якій вона перебуває, на її потребах… У ньому домінує значення 'вираження/експресії почуття'» (Grzegorczykowa 267). Також вказує на можливий елемент зворушення у ситуації чулості.

Висновки та перспективи досліджень. Різні мови в різний спосіб концептуалізують світ, тобто формують поняття, які описують дійсність, та по-різному категоризують його – виділяють назвами окремі явища.

Також у різних мовах інші риси приписуються закріпленим у поняттях фрагментам світу, можуть інакше розподілятися акценти серед рис, інакше пов'язуватись із ними конотації, або ж додаткові асоціації. У польській і українській мовах чулість концептуалізована подібно, однак, у польській мові серед рис, характерних для поняття чулості, чітко увиразнена риса любові. У розумінні Ольги Токарчук чулий наратор – це той, що оповідає про світ із материнською, піклувальною любов'ю, з особливою відповідальністю за нього. Тому для перекладу польського прикметника *czuły*, ужитого польською нобелісткою у її промові, можна використати три українські відповідники: *чулий, чуйний, чутливий*, натомість некоректним є окреслення *ніжний,* який обмежує діапазон семантики любові лише до делікатності й лагідності.

Список використаних джерел

Tokarczuk Olga. *Czuły narrator*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2020, s. 261–289.

Sources

Tokarczuk Olga. *Czuły narrator*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2020, s. 261–289.

Список використаної літератури

Сидяченко, Наталя. «Про визначальні риси поета і поезії»*. Мова і культура*, вип. 16, том III (165), Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2013, с. 319-26.

Словник української мови, за ред. І. К. Білодіда. В 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

Bartmiński, Jerzy. *Językowe podstawy obrazu świata*. Lublin, 2006.

Brückner, Aleksander. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1970.

Grzegorczekowa, Renata. "Pojęcie czułości w rozumieniu pażieża Franviszka na tle danych językowych". *Język w służbie myśli. Szkice z dziejów polskiego słownictwa*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2021, s. 261–7.

Inny Słownik Języka Polskiego: w 2 tomach, red. M. Bańko, tom I, PWN, 2000, s. 229–30.

Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa, red. E. Tabakowska. Kraków: Universitas, 2001, s. 45–70.

Słownik Języka Polskiego. W 11 tomach, red. W. Doroszewski. Tom I, PWN, 1958.

Wierzbicka, Anna. *Słowa klucze. Różne języki – różne kultury*, przeł. I. Duraj-nowosielska, Warszawa, 2007.

References

Sydiachenko, Nataliia. *«Pro vyznachalni rysy poeta i poeyii».* Mova i kultura, iss. 16, vol. III (165). Kyiv: Vydavnychy Dim Dmytra Burago, 2013, pp. 319-26.

Slovnyk ukrainskoi movy, edited by I. K. Bilodid. 11 vols. Kyiv: Naukova dumka, 1970–1980.

Bartmiński, Jerzy. *Językowe podstawy obrazu świata*. Lublin, 2006.

Brückner, Aleksander. *Słownik etymologiczny języka polskiego*.Warszawa: Wiedza Powszechna, 1970.

Grzegorczekowa, Renata. "Pojęcie czułości w rozumieniu pażieża Franviszka na tle danych językowych". *Język w służbie myśli. Szkice z dziejów polskiego słownictwa*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2021, pp. 261–7.

Inny Słownik Języka Polskiego, edited by M. Bańko. 2 vols. Vol. I, PWN, 2000, pp. 229–230.

Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa, edited by E. Tabakowska. Kraków: Universitas, 2001, pp. 45–70.

Słownik Języka Polskiego, edited by W. Doroszewski. 11 vols. T. I, PWN, 1958.
Wierzbicka, Anna. *Słowa klucze. Różne języki – różne kultury*, przeł. I. Duraj-nowosielska, Warszawa, 2007.

Стаття надійшла до редколегії 19.08.2022